

порядковані пост- та неоімперським впливам, залежностям та інтересам, які утворюють нетранспарентну, «автономну» (від офіційної держави, суспільства), паразитарну, паралельну, закорінену у простір офіційної, державу (державу – реципієнта паразитарних структур), яка живе за традиціями внутрішньо-кланового звичаєвого права.

Наявність системної провідної функції тінювого парасуспільства – тінювого перерозподілу власності та влади, домінуючих впливів у тінювій інституційній структурі, є проявом історичної «реінкарнації» квазібільшовицького тінювого парасуспільства зі системою відповідних йому архаїчних станів – атракторів тінювого державно-терористичного перерозподілу.

Основною формою тінювого перерозподілу власності та влади в умовах панування тінювого парасуспільства, яке склалося у пострадянський період, є макрорейдерство.

Вітчизняна суспільна система з точки зору детінізаційного очищення, катарсису на даному етапі свого розвитку проходить точку біфуркації, в якій система опиняється перед вибором різних шляхів: можливості започаткування потужного тренду щодо подолання системних протиріч тінюзації, підняття якості системи до стану вищої структурованості, самоорганізації та конкурентоспроможності або подальшого падіння, деградації, архаїзації та тінювої маргіналізації.

Список використаних джерел

1. Кремень В.Г. Україна: альтернативи поступу (критика історичного досвіду) / В.Г. Кремень, Д.В. Табачник, В.М. Ткаченко. – К.: ARC-UKRAINE, 1996. – 793 с.

2. Предборський В.А. Сучасна форма вітчизняного тінювого парасуспільства / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Науково-дослідного економічного ін-ту Мін-ва економіки України. – К., 2016. – Вип. 3. – С. 3–8.

3. Предборський В.А. Типи тінювого зростання і форми тінювої організації національної економіки / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Науково-дослідного економічного ін-ту Мін-ва економіки України. – К., 2015. – Вип. 12. – С. 3–8.

4. Потемкин А. Элитная экономика / А. Потемкин. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 360 с.

5. Свідзинський А.В. Синергетична концепція культури / А.В. Свідзинський. – Луцьк, 2008. – 695 с.

6. Сото Е. де. Иной путь. Невидимая революция в третьем мире? / Сото Е. де. – М., 1995. – 436 с.

7. Предборський В.А. Теорія тінювої економіки в умовах трансформаційних процесів / В.А. Предборський. – К.: Задруга, 2014. – 400 с.

8. Туган-Барановський М.І. Політична економія. Курс популярний / М.І. Туган-Барановський. – К.: Наукова думка, 1994. – 262 с.

9. Туган-Барановський М.І. В поисках нового мира. Социалистические общины нашего времени / М.И. Туган-Барановский. – СПб., 1913. – 100 с.

10. Яневський Д.Б. Загублена історія втраченої держави / Д.Б. Яневський. – Харків: Фоліо, 2009. – 252 с.

11. Блан Е. Родом із КГБ. Система Путіна / Е. Блан. – К.: Темпора, 2009. – 360 с.

12. Предборський В.А. Типи тінювого зростання і форми тінювої організації національної економіки / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Науково-дослідного економічного ін-ту Мін-ва економіки України. – К., 2015. – Вип. 12. – С. 3–8.

В.П. ПАВЛЕНКО,
д.е.н., НДЕІ Мінекономрозвитку і торгівлі України,
О.Ю. РУДЧЕНКО,
д.е.н., професор, НДЕІ Мінекономрозвитку і торгівлі України

Підвищення ефективності управління об'єктами державної власності

У статті розглядаються особливості сучасної моделі управління об'єктами державної власності в Україні та актуальні питання щодо підвищення її ефективності.

Ключові слова: управління, державний сектор.

В.П. ПАВЛЕНКО,
д.э.н., НИЭИ Минэкономразвития и торговли Украины,
А.Ю. РУДЧЕНКО,
д.э.н., профессор, НИЭИ Минэкономразвития и торговли Украины

Повышение эффективности управления объектами государственной собственности

В статье рассматриваются особенности современной модели управления объектами государственной собственности в Украине и актуальные вопросы повышения ее эффективности.

Ключевые слова: управление, государственный сектор.

V. PAVLENKO,
doctor of economic sciences, SRIE Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine,
A. RUDCHENKO,
doctor of economic sciences, SRIE Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine

Improvement of efficiency of state property objects management

The article deals with peculiarities of modern management model of state property objects in Ukraine as well as topical issues of improvement of its efficiency.

Keywords: management, state property.

Постановка проблеми. В Україні управління об'єктами державної власності (ОДВ) органами влади здійснюється на недостатньому рівні і діюча система управління ними є малоефективною. В кінцевому підсумку найбільш принциповим проявом сучасного стану щодо державного сектору (ДС) є занепад інвестиційної та інноваційної діяльності, незацікавленість приватного капіталу у співпраці з державою у стратегічних сферах та вкладати фінансові ресурси, що особливо важливо в умовах відсутності належних інвестиційних ресурсів у держави. Саме тому важливим є поліпшення управління ОДВ, що сприятиме подоланню кризових явищ та підвищенню ефективності функціонування економіки в цілому.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання щодо реформування відносин власності в Україні досліджуються багатьма вітчизняними вченими, серед яких А. Гальчинський, Н. Гончарова, І. Жадан, О. Пасхвер, М. Шкільняк та ін. Водночас, незважаючи на ґрунтовні доробки в цій сфері, все ж основна увага приділяється питанням приватизації, а управління ДС відійшло на другий план. При цьому як важливий чинник при обґрунтуванні доцільності приватизації вказується на те, що держпідприємства створюють підґрунтя для корупції. Не заперечуючи важливість подолання цього негативного явища, в той же час слід зазначити, що вирішення проблеми корупції має самостійне значення та не має бути визначальним при обґрунтуванні доцільності приватизації держпідприємств, оскільки їх функціонування сприяє виконанню притаманних державі функцій, перекладати які на приватного власника недоречно.

Метою статті є розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності управління об'єктами державної власності України.

Виклад основного матеріалу. Оцінка тенденцій у сфері реформування відносин власності свідчить про брак ефективної моделі управління ОДВ та незавершеність процесів приватизації. У результаті впливу зазначених чинників в Україні склалася модель управління ОДВ, яку можна охарактеризувати так:

- за типом моделі – як децентралізовану з елементами дуальної;
- концептуальною обґрунтованістю реформування та розвитку державного сектору – як фрагментарну з домінуванням поточних цілей тактичного характеру (у зв'язку з відсутністю стратегії реформування);
- якісними характеристиками – як трансформаційну, тобто: по-перше, з наявними ознаками невизначеності в основних принципах, за якими формується і функціонує ДС та його головний складник – сукупність державних підприємств, що знаходить відображення як у незавершеності приватизаційних процесів, так і розмежуванні об'єктів державної та комунальної власності; по-друге, з недостатнім рівнем інституційного забезпечення як щодо механізмів та інструментів державного регулювання, так і окремих ринків, зокрема фондового; по-третє, з недостатньою часткою господаарських товариств як найбільш прогресивної організаційно-правової форми господарювання;
- кількісними параметрами об'єктів управління – як надто велику за розмірами, переобтяжену ОДВ, а також зі значною часткою збиткових підприємств;
- дієвістю – як низькоефективну, що зумовлено як відсутністю належної чіткості в розмежуванні повноважень і відпо-

відальності, так і гнучкості (зокрема, щодо оптимізації ДС за рахунок націоналізації).

Саме тому одним із пріоритетних напрямів подальшого економічного розвитку України є запровадження дієвої моделі управління ОДВ, спрямованої на підвищення ефективності функціонування ДС, що має забезпечити позитивний вплив на конкурентоспроможність національної економіки в цілому. На нашу думку, з позиції вдосконалення механізму управління ОДВ доцільним є запровадження комплексу заходів, згрупованих за такими напрямками (див. рис.).

Важливим аспектом підвищення рівня управління державним майном є вдосконалення законодавства, що має посилити інституційні засади в цій сфері. Насамперед, доцільно встановити мораторій на банкрутство суб'єктів господарювання ДС, які підлягають приватизації, принаймні на період здійснення приватизації як системного соціально-економічного проекту, що дозволить запобігти впровадженню до зазначених об'єктів позаприватизаційних процедур, а також уникнути спроб застосування щодо них таких засобів, як доведення до банкрутства й фіктивного банкрутства, що особливо суттєво для кола підприємств, стратегічно важливих для економіки й безпеки держави.

Для забезпечення гнучкого врегулювання питань щодо раціоналізації розмірів ДС важливим є запровадження інституту націоналізації, що є характерним для ринкової системи господарювання та дозволяє залучати до державної власності неефективні підприємства приватного сектору, важливі для держави з позиції піднесення стану економіки. Зауважимо, що в Україні питання щодо прийняття Закону «Про націоналізацію» неодноразово розглядалися у Верховній Раді, але не дістали підтримки не стільки як недоцільний інструмент державного управління, скільки з політичних позицій як начебто спроба загальмувати ринкові перетворення і здійснити кроки повернення до адміністративно-командної системи. Водночас нині, коли таке повернення неможливе, доцільно врегулювати питання націоналізації, що особливо актуально з позицій забезпечення обороноздатності та економічної безпеки країни.

Ураховуючи важливість формування потужного державного корпоративного сектору, доцільно вдосконалити чинне законодавство щодо державних акціонерних товариств (АТ), промислово-фінансових груп (ПФГ). Зокрема, щодо останніх інтегрованих корпоративних структур це стосується усунення надмірної регламентації обов'язкового рішення уряду України, певного терміну дії, необхідності бути пов'язаною з реалізацією певних державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва, що, з одного боку, значно ускладнило прогресивні структурні зрушення в економіці країни, а з іншого – привело до їх фактичного створення вже поза межами законодавства. Формування сприятливого підприємницького клімату в цій сфері надасть можливість створювати за участі державних стратегічно важливих підприємств інтегровані корпоративні структури, що мають успішно конкурувати з іноземними ТНК як на внутрішньому, так і зовнішньому ринку.

З юридичних позицій доцільно уточнити визначення поняття «державне АТ». Аналіз свідчить, що хоча це поняття вживається в багатьох нормативно-правових актах (зокрема, у Господарському кодексі України, законах України «Про АТ», «Про управління об'єктами державної власності», «Про приватиза-

Напрями та заходи щодо вдосконалення управління ОДВ

Розроблено авторами.

цію державного майна» та ін.), але: по–перше, саме поняття «державне АТ» у вітчизняному законодавстві фактично не визначено; по–друге, статус тих акціонерних компаній, що у своїй назві містять слова «державна» або «національна», урегульовано не законом, а постановами Кабінету Міністрів України або указами Президента України про конкретні національні та державні акціонерні компанії; по–третє, чинне законодавство України пов'язує специфіку правового статусу АТ за участі держави не з тим фактом, що держава – це єдиний засновник товариства, а з тим впливом (вирішальним чи ні), який держава чинить на його господарську діяльність.

Так, держава може бути і не єдиним засновником, але при цьому справляти вирішальний вплив на діяльність товариства. Залежно від наявності чи відсутності такого впливу АТ за участі держави поділяються на два види: суб'єкти державного та суб'єкти недержавного сектору економіки. Проте, які АТ належать до першої групи, зазначено в Господарському кодексі України, у ч. 2 ст. 22 якого окреслено коло суб'єктів ДС (до них віднесено товариства, державна частка у статутному фонді яких перевищує 50% чи становить величину, що забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів). Водночас Кабінету Міністрів необхідно було визначити суб'єктів господарювання, що належать до ДС (пп. 4 п. 3 розділу IX «Прикінцеві положення» Господарського кодексу України). Однак досі такого переліку офіційно не існує, тобто розробка цього переліку дала б змогу вирішити багато питань.

Слід зазначити, що посилання на існування державних акціонерних компаній (товариств) міститься в Державному класифікаторі України ДК 002:2004 «Класифікація організаційно-правових форм господарювання» (далі – КОПФГ)

(пп. 3.2.1.3 п. 3.2 розділу 3); їй навіть присвоєно спеціальний ідентифікаційний код «235». Однак на практиці ці положення КОПФГ реалізуються не завжди, і єдиного підходу до застосування поняття «державне АТ» немає. Так, у найменуваннях значної кількості АТ (у тому числі тих, 100% акцій яких належить державі), що обліковуються в реєстрі корпоративних прав держави, слова «державне» немає, і вони позначаються як публічні чи приватні АТ. Поряд із цим у реєстрі обліковуються й АТ, що називаються державними (включаючи й ті, щодо яких держава не має контрольного пакета акцій). Крім того, на практиці трапляються випадки, коли словосполучення «державне АТ» використовується в назві АТ, акціонером яких є не держава, а інші АТ з державною участю.

З урахуванням викладеного, щоб уникнути довільного застосування поняття «державне АТ», доцільно на законодавчому рівні закріпити його конкретне тлумачення, доповнивши Закон України «Про АТ» окремою статтею з відповідною назвою та змістом, що відображає особливості застосування корпоративних відносин суб'єктів господарювання ДС.

Також, на нашу думку, заслуговує на увагу пропозиція деяких фахівців стосовно впровадження єдиних правил щодо найменувань державних АТ. Зокрема, пропонується, щоб найменування господарського товариства обов'язково містило слово «державне», зазначення типу (публічне чи приватне), організаційно-правової форми (АТ) та власної назви цього товариства (наприклад, державне публічне АТ «Будівельна компанія «Укрбуд»»). Перевагою такого підходу є те, що він дає змогу уникнути в найменуванні невизначеності щодо типу АТ й водночас вказує на особливості його правового статусу, пов'язані з тим, що єдиним учасником товариства є держава.

З позиції чіткого визначення місії державних підприємств слід упорядкувати їхні групи та статус, зокрема шляхом виокремлення груп підприємств, зорієнтованих на неприбуткову діяльність, а також тих, що функціонують на ринкових засадах, з відповідними інструментами регулювання. Так, до першої групи поряд із казенними слід віднести також підприємства, що провадять некомерційну діяльність (мають на меті виконання певних соціально-економічних завдань і тих, що не зорієнтовані на отримання прибутку). Для цього доцільно ввести в класифікацію організаційно-правових форм господарювання таке поняття, як «державне соціальне підприємство». Треба також врегулювати статус дочірніх підприємств, адже Господарський і Цивільний кодекси розглядають їх не як окрему організаційно-правову форму господарської організації, а як певну ознаку її залежності від іншої господарської організації.

Для оптимізації структури ДС доцільно, по-перше, актуалізувати його сфери діяльності та кола підприємств, насамперед щодо переліку підприємств, що не підлягають приватизації, а також тих, які можуть бути корпоративізовані. Це дозволить привести у відповідність із функціями держави структуру ДС, а також визначити кола його суб'єктів господарювання за ступенем важливості та можливості потенційного реформування з позиції зміцнення його корпоративного складника.

По-друге, для завершення активних приватизаційних процесів необхідно ініціювати приватизацію збиткових, непрацюючих і безперспективних підприємств, а також пакетів акцій господарських товариств з незначним розміром державної частки (менше 25%). Крім того, слід зобов'язати органи державного управління здійснити інвентаризацію майна, яке не використовується або застосовується неефективно державними підприємствами, що перебувають у їхньому підпорядкуванні. Це дозволить оздоровити ДС, зменшити його розмір, що важливо з позиції концентрації управлінських ресурсів для забезпечення ефективного управління.

Важливою умовою забезпечення належного управління ОДВ є реформування суб'єктів господарювання ДС, що дозволить найефективніше використовувати їхній наявний потенціал. Ураховуючи важливість формування потужного державного корпоративного сектору, доцільною є актуалізація статусу державних суб'єктів господарювання, зокрема шляхом поступового виваженого перетворення державних комерційних підприємств на АТ (насамперед на публічні АТ як більш ефективну організаційно-правову форму господарювання для активізації залучення фінансових ресурсів, підвищення ефективності їхнього функціонування, посилення рівня менеджменту та контролю за ним) з одночасним чи подальшим формуванням інтегрованих корпоративних структур холдингового типу (ПФГ). Зокрема, формування АТ дозволить державі бути повноцінним суб'єктом ринкових відносин і сформувати дієвий механізм відтворення державної власності; мати додаткове джерело доходів від продажу акцій, що належать державі, зі збереженням контролю над підприємствами; збільшити капітал за рахунок додаткових емісій; розширити можливості для злиття та концентрації капіталу.

Формуванням інтегрованих корпоративних структур холдингового типу дозволить зменшити кількість суб'єктів управління, поліпшити рівень корпоративного управлін-

ня ними, проводити узгоджену політику розвитку, сконцентрувати фінансові ресурси, а в разі доцільності – здійснювати приватизацію окремих об'єктів. Це також дасть змогу підвищити рівень «сприйняття» суб'єктами господарювання ДС заходів щодо впровадження дуальної моделі управління ним, а в подальшому – централізованої, а також інструментів стратегічного планування.

Обов'язковою умовою підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання ДС є забезпечення належного рівня управління за рахунок, насамперед, підготовки та залучення менеджменту високої кваліфікації чи фахівців консалтингових фірм з відповідним рівнем їхньої мотивації та відповідальності.

З позиції необхідності підвищення рівня стратегічного управління доцільною є активізація розробки для певного кола суб'єктів господарювання ДС середньо- та довгострокових планів розвитку, а також інвестиційних проектів, які мали б стати основою для визначення перспектив їхнього розвитку, обґрунтування та прийняття рішень щодо зміни організаційно-правової форми підприємств, аналізу їх становища на ринках, формування інвестиційного портфеля, стратегії соціальної політики тощо, що сприятиме активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, підвищенню ефективності та конкурентоспроможності виробництва.

Зауважимо, що ефективним управління може бути лише тоді, коли, з одного боку, державні менеджери матимуть належний рівень мотивації, а з іншого – дієві засоби (інструменти) впливу на об'єкти управління. У цьому контексті слід, насамперед, реалізувати комплекс заходів, спрямованих на підвищення мотивації, рівня компетентності та відповідальності учасників процесу управління державним майном, а саме: встановити пряму залежність рівня оплати праці керівників підприємств, посадових осіб, представників держави в господарських товариствах від результатів роботи підприємств та виконання цільових значень індикаторів результативності; розробити підходи до системи оплати праці та визначення граничних термінів виконання повноважень керівниками державних унітарних підприємств і господарських товариств з державною часткою. За цих умов треба забезпечити конкурсність і відкритість порядку залучення керівників у компанії з державною участю, а також розробити порядок оцінювання ефективності їхньої діяльності.

Ураховуючи перспективність застосування корпоративних відносин у ДС, слід:

- удосконалити управління корпоративними правами держави за рахунок чіткого регламентування дій представників держави в органах управління господарських суб'єктів;
- запровадити прозорі механізми визначення частки прибутку АТ з державною часткою, яка спрямовується до фонду сплати дивідендів, з урахуванням пріоритетності завдань стратегічного розвитку та зміцнення конкурентоспроможності цих підприємств;
- удосконалити нормативно-методичне забезпечення ефективного управління державними пакетами акцій, які не мають статусу контрольного, (у тому числі захисту прав держави як міноритарного акціонера);
- запровадити механізми оцінювання якості корпоративного управління господарських товариств за участі держави,

заснованого на принципах відкритості, незалежності проведення, а також порівнянності.

При корпоратизації державних підприємств доцільно забезпечити захист майнових прав держави, що особливо стосується визначення вартості нематеріальних активів, які, як правило, лише фрагментарно відображені в бухгалтерських документах і в разі зміни організаційно-правової форми господарювання потребують відповідної оцінки. Так, ураховуючи те, що корисні копалини є об'єктами права власності українського народу, цілком логічно слід визначити частку держави в статутному капіталі господарського товариства, що експлуатує відповідні природні ресурси, виходячи з розрахунку обсягу отриманого прибутку. Це дозволить адекватно до ринкових умов господарювання враховувати інтереси держави, а отримані доходи як у вигляді дивідендів, так і при продажу відповідного пакета акцій поповнювати державний чи місцевий бюджет, що, у свою чергу, може бути джерелом відтворення природних ресурсів чи вирішення актуальних соціально-економічних питань [1, с. 40].

Крім того, доцільно запровадити інструмент «золота акція» задля захисту національних інтересів і як ефективного засобу контролю держави щодо стратегічно важливих підприємств. Це слід було б зробити на початку запровадження приватизаційних процесів, але навіть нині, коли вони вступили в завершальну стадію, актуальність використання інструмента «золота акція» не втрачена. Це зумовлено тим, що в Україні створено лише інституційні засади ринкової економіки, які, ще не в змозі забезпечити надійного захисту інтересів власників, про що свідчить поширення такого явища, як рейдерство, отримання контролю за об'єктами поза приватизаційним законодавством (фіктивне банкрутство підприємств і доведення їх до банкрутства), від чого не застраховані й суб'єкти господарювання ДС. Крім того, недоліком українського законодавства можна вважати відсутність прописаних механізмів антикризового менеджменту підприємств з державною часткою у статутному фонді (залежно від розмірів корпоративних прав держави). Отже, впровадження інструмента «золота акція» в Україні дозволить підвищити рівень корпоративного управління державним корпоративним сектором, оскільки сприятиме залученню інвестиційних ресурсів і захисту майнових інтересів держави [2].

В умовах загострення кризових явищ в економіці необхідним є впровадження системи засобів забезпечення державної підтримки підприємств, що опинилися у скрутному фінансовому становищі, банкрутство чи ліквідація яких є неприйнятною у зв'язку з державними інтересами (насамперед, це стосується стратегічно важливих підприємств для економіки та безпеки держави), а також запобігання розмиванню державного пакета акцій у процесі повторних їх емісій (на цілі викупу акцій пропорційно до наявного в держави пакета слід передбачити використання коштів, отриманих від приватизації держмайна), що негативно впливає на дієвість заходів державного впливу щодо управління господарськими товариствами.

Зауважимо, що як один із критеріїв оцінювання ефективності управління треба визначити зростання доходів від використання державного майна, для чого доцільно:

– підвищити доступність об'єктів державної власності для потенційних користувачів на основі економічно обґрунтованих умов;

– залучити до господарського обігу об'єкти нерухомості, які не функціонують або використовуються неефективно (передача в господарське відання/оперативне управління іншим юридичним особам без зміни форми власності, продаж, здавання в оренду, передача до комунальної власності);

– підвищити віддачу держмайна, зданого в оренду (реалізувати ринкові механізми визначення ставок надання в оренду держмайна; здійснювати перевірки дотримання орендарями зобов'язань за договорами оренди й безоплатного користування; розривати договори оренди користування держмайна, що втратило своє значення для забезпечення державних функцій, з подальшою його передачею на приватизацію; своєчасно вживати заходів щодо забезпечення повноти надходження орендних платежів за договорами оренди держмайна).

Оскільки обов'язковою умовою дієвого управління є наявність достовірної інформації, необхідно вдосконалити інформаційно-аналітичне забезпечення управління суб'єктами господарювання ДС. Для цього слід, насамперед, упорядкувати облік держмайна (актуалізація відомостей про склад майна державних унітарних підприємств і державних установ у Реєстрі державного майна; забезпечення повноти обліку інформації щодо власників та інших осіб; підвищення оперативності актуалізації даних про ОДВ). Крім того, доцільним є відновлення державними органами статистики відстеження показників діяльності ДС, оскільки запровадження моніторингу ефективності управління ОДВ не дає змоги повною мірою охопити всіх суб'єктів його господарювання (зокрема, з огляду на те, що є розбіжність між їх кількістю, зафіксованою в Реєстрі державного майна, та відомою суб'єктами управління).

З іншого боку, для підвищення прозорості та фінансово-економічної обґрунтованості рішень, що приймаються у сфері управління держмайна, слід практикувати розміщення інформації про склад держмайна, угоди з майном на офіційному сайті відповідного суб'єкта управління; визначення мінімально необхідного обсягу відомостей для розкриття інформації про діяльність державних унітарних підприємств та господарських товариств; формування нових каналів взаємодії суб'єктів управління державним майном, потенційних інвесторів і громадськості. Підтвердженням необхідності підвищення прозорості та відкритості підприємств ДС може бути рівень доступності інформації на офіційному сайті НАК «Нафтогаз України». Зокрема, останній річний звіт компанії подається за 2011 рік. Немає на сайті й інших внутрішніх нормативних документів, прийнятих для компаній такого рівня (про заснування компанії, її статут, представлення складу наглядової ради та топ-менеджерів). (Для порівняння: російське ВАТ «Газпром» є достатньо відкритою компанією.)

Крім того, слід удосконалити інструментарій чинної системи моніторингу виробничо-господарської та фінансової діяльності держпідприємств, а також господарських товариств за участі держави. У контексті зазначеного вище варто підкреслити, що наприкінці 2012 року Кабінетом Міністрів для врегулювання нормативної бази та покращення якості оцінювання рівня управління ОДВ було внесено ряд змін до Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління ОДВ та критеріїв визначення ефективності управління ОДВ (постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2012 №1138). Так, відтепер Мінекономрозвитку здійснювати-

ме єдиний моніторинг ефективності управління ОДВ, тобто має можливість контролювати виконання функцій управління ОДВ, у тому числі корпоративними правами держави.

Також зміни стосуються критеріїв визначення ефективності управління ОДВ, а саме: такими критеріями пропонується вважати не тільки результати фінансово-господарської діяльності, стан використання та збереження держмайна суб'єктів господарювання ДС, які належать до сфери управління суб'єктів управління, але й повноту та своєчасність виконання суб'єктом управління покладених на нього повноважень.

При цьому вказаним нормативним документом розширено перелік показників, що використовуються для оцінювання результатів діяльності суб'єктів господарювання. Так, показники фінансово-господарської діяльності та виконання фінансових планів доповнено показниками розміру і структури дебіторської та кредиторської заборгованостей, а показники стану активів – відповідно показниками, що характеризують вартість активів, оборотних активів та власного капіталу.

Істотні зміни у зазначеній постанові внесено й до самого підходу щодо визначення ефективності діяльності суб'єктів управління. Так, п. 9 Критеріїв визначення ефективності управління ОДВ передбачено, що ця оцінка має ґрунтуватися не лише на результатах діяльності суб'єктів господарювання ДС, але й певною мірою враховувати організаційну діяльність суб'єктів управління. Зокрема, вона здійснюватиметься, виходячи з таких чотирьох складників: оцінки результатів фінансово-господарської діяльності, виконання соціальних зобов'язань (відсутність заборгованості з виплати заробітної плати), повноважень щодо затвердження фінансових планів та укладання контрактів з керівниками суб'єктів господарювання.

Висновки

Реалізація зазначених вище новацій на практиці сприятиме вдосконаленню системи оцінювання ефективності управління держмайном. Водночас слід зазначити, що запропонований підхід до визначення ефективності управління ОДВ суб'єктами управління не набув свого логічного завершення, оскільки значна кількість управлінських повноважень досі залишається поза увагою. Зокрема, доцільним є уточнення методичних положень щодо оцінювання ефективності управління суб'єктами господарювання ДС стосовно господарських товариств шляхом оцінки рівня їх корпоративного управління (на основі таких критеріїв, як відповідність статутних документів вимогам чинного законодавства, наявність розроблених внутрішніх положень, а також затверджених стратегій розвитку та інвестиційних планів; відсутність випадків корпоративних конфліктів).

Отже, запровадження на практиці зазначених заходів сприятиме вдосконаленню механізму управління держвласністю та підвищенню ефективності її функціонування.

Список використаних джерел

1. Сінгаєвський І.П. Врахування інтересів держави при корпоративізації державних підприємств / І.П. Сінгаєвський // Підсумки розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / за ред. Н.П. Резнік. – К.: КиМУ, 2014. – С. 38–40.
2. Романовська Н.Ю. Питання запровадження в Україні права «золотої акції» / Н.Ю. Романовська // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Вип. 5/1 (132) / наук. ред. І.Г. Манцуров. – К., 2012. – С. 39–42.

УДК 342.922.330.341

О.М. ТКАЧЕНКО,
к.е.н., Національний університет харчових технологій,
О.М. КРАМАРЕНКО,
Національний університет харчових технологій

Нормативно-правове забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки

У статті розглянуто нормативно-правове забезпечення функціонування системи національної безпеки країни та діяльності недержавних служб безпеки. Зазначено, що відсутність відповідних нормативних актів щодо регламентації діяльності недержавних служб безпеки, які працюють як окремі суб'єкти підприємництва або ж є структурними підрозділами підприємств, гальмує створення ефективної, високоорганізованої системи економічної безпеки бізнесу. Значна увага приділена вивченню законодавчої бази щодо нормативного забезпечення системи національної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, система економічної безпеки, система національної безпеки, правове регулювання, нормативно-правове забезпечення, недержавні служби безпеки.

О.Н. ТКАЧЕНКО,
к.э.н., Национальный университет пищевых технологий,
О.Н. КРАМАРЕНКО,
Национальный университет пищевых технологий

Нормативно-правовое обеспечение организации и функционирования системы экономической безопасности

В статье рассмотрено нормативно-правовое обеспечение функционирования системы национальной безопасности страны и деятельности негосударственных служб безопасности. Отмечено, что отсутствие соответствующих нормативных актов относительно регламентации деятельности негосударственных служб безопасности, которые работают как отдельные субъекты предпринимательства или же являются структурными подразделениями предприятий, тормозит создание эффективной, высокоорганизованной системы экономической безопасности бизнеса. Значительное